

Mitmetasandiline valitsemine (kliimaalases) tegevuses – Poliitiliste lahenduste ühisloome kliimamuutuste leevendamiseks

The **EU Covenant of Mayors Office** is responsible for the overall coordination of the initiative in Europe. It is composed of networks of local and regional authorities: Energy Cities, Climate Alliance, EUROCITIES, CEMR, FEDARENE and ICLEI Europe.

Covenant of Mayors Office

Mundo Madou

Avenue des Arts 7/8

1210 Brussels, Belgium

✉ press@eumayors.eu

🐦 [@eumayors](https://twitter.com/eumayors)

🌐 www.eumayors.eu

Avaldanud Euroopa linnapeade pakti sekretariaat juunis 2021

Autorid (Euroopa linnapeade pakti kliima ja energia alal sekretariaat): George Stiff, Giorgia Rambelli, Silvia Assalini ja Andreas Jäger

Graafiline disain Kate Snow Design

© Euroopa Liit, 2021

Käesolevast väljaandest ei tulene Euroopa Komisjonile mingit vastutust.

Sisukord

Miks on mitmetasandiline valitsemine oluline?	04	Miks lõimida vastutuse põhimõtte mitmetasandilisse valitsemisse?	16
Miks on avatus mitmetasandilise valitsemise jaoks ülioluline?	10	Kuidas saab mitmetasandiline valitsemine tõhusust parandada?	19
Mida lisab osalus mitmetasandilisele valitsemisele?	13	Kuidas suurendab mitmetasandiline valitsemine meetmete sidusust ?	22
		Millised peamised sammud tugevdavad mitmetasandilist valitsemist?	25

Miks on mitmetasandiline valitsemine oluline?

Mitmetasandiline valitsemine on kaasaegse ja laiahaardelise poliitikakujundamise¹ oluline koostisosa. See on rakendatav igal tasandil, alates kohalikust kuni ELi poliitikani (ja loomulikult ka väljaspool Euroopat). See võib edendada mitmesuguseid protsesse: sealhulgas **toetab ja kiirendab** see **kliimamuutuste leevendamist ja nendega kohanemist** ning aitab võidelda kütteostuvõimetusega, pakub ühtset raamistikku õiglase ülemineku jaoks ja hõlbustab paljude muude oluliste probleemide lahendamist. Kogu maailma ohustavate kliimamuutuste keerulise probleemi lahendamiseks vajalike lahenduste loomisel on tõhus mitmetasandiline valitsemine võtmetähtsusega vahend **kulutõhusate ja sotsiaalselt kaasavate meetmete** väljatöötamisel.

Euroopa linnapeade pakt kliima ja energia alal (Euroopa linnapeade pakt) on suurepärase näide koordineeritud mitmetasandilisest tegevusest, pakkudes ka ideid, ressursse ja võimalusi **mitmetasandilise valitsemise algatamiseks, levitamiseks ja süvalaiendamiseks kogu Euroopa kliima- ja energiapoliitikas**. Mida aga mitmetasandiline valitsemine praktikas tähendab? Millist rolli mängib see poliitika kujundamisel ning kliima- ja energiaalase tegevuse kiirendamisel? Miks peetakse mitmetasandilist valitsemist Euroopa linnapeade pakti üheks keskse tähtsusega elemendiks?

Mida mõeldakse mitmetasandilise valitsemise all?

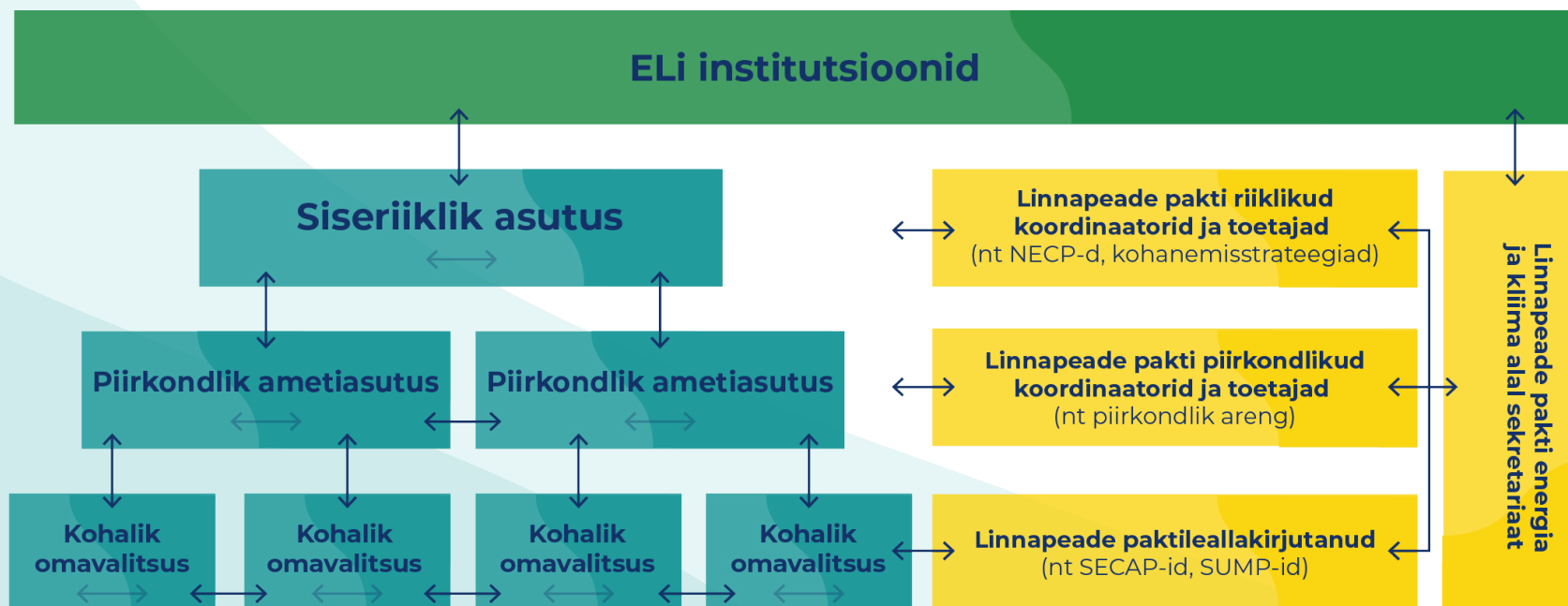
Tõhus mitmetasandiline valitsemine hõlmab **koostöömehhanisme**, mis tagavad, et peamised sidusrühmad saaksid nende jaoks kõige olulisemates küsimustes **kaasa rääkida**. Ehkki mitmetasandiline valitsemine sobib väga hästi poliitika kujundamise protsesside tõhustamiseks kõigil valitsustasanditel, on käesolev dokument mõeldud käsitlema peamiselt riiklikku tasandit. Seetõttu on selle eesmärk näidata, et mitmetasandiline valitsemine on enam kui ülalt-alla lähenemisviisi, mille kohaselt riikide esindajad koostavad ja otsustavad poliitikad, mida piirkondlikud osalejad peavad järgima, vaid tugineb kõigele järgmisele:

- teiste tasandite (st kohalike ja piirkondlike omavalitsuste) arvamuste **vertikaalne kaasamine**, et tõhustada kõrgema tasandi otsuseid ja viia need kooskõlla kohalike vajadustega;
- sama tasandi kolleegide **horisontaalne kaasamine** paralleelsetest ministeeriumidest, asjaomastest riigiasutustest jne, et tagada sünergia ja vältida lahknevusi.

Tõhusa mitmetasandilise valitsemisprotsessi loomiseks tuleb välja kujundada kaks põhielementi – struktuurid ja dialoogiprotsessid. Esimene käsitleb ametlikke/mitteametlikke **raamistikke ja platvorme** (nt kes on kaasatud ja kuidas nad on esindatud), samas kui teine käsitleb **dialoogivõimalusi** (nt milline on sidusrühmade vaheline suhtlus ja milline on iga sidusrühma panus). Mitmetasandilise valitsemise struktuuride ja dialoogiprotsesside loomisel ei ole üht kõigile sobivat lähenemisviisi. Pigem tuleb mitmetasandilist valitsemist kohandada vastavalt kohalikule, piirkondlikule ja riiklikule kontekstile, et tõhustada olemasolevat poliitikaraamistikku.

-
- 1 Mitmetasandiline valitsemine mõjutab mitmesuguseid (avalikke) protsesse. Seetõttu kasutatakse terminit “poliitika” käesolevas dokumendis laiemas tähenduses, hõlmates erinevat tüüpi õigusakte, kõrgetasemelisi strateegiaid, tegevuskavasid, regulatiivseid suuniseid jne.
  - 2 Regioonide Komitee **valge raamat mitmetasandilise valitsemise kohta** (2009).

Mitmetasandiline valitsemine kujutab endast „koordineeritud tegevust [...], mis põhineb partnerlusel ja [...] vastutuse jagamisel asjaomaste valitsustasandite vahel ning [...] erinevate osalejate demokraatlikul legitiimsusel ja representatiivsusel”.²

Kuidas kasutab Euroopa linnapeade pakt mitmetasandilise valitsemise kontseptsiooni kliimameetmete edendamiseks?

Mitmetasandilise valitsemise lähenemisviis laiaulatuslikule integratsioonile sarnaneb süstemaatilisele lähenemisele, mida soovivad Euroopa linnapeade pakt ja mille eesmärk on kaasata erinevaid osalejaid, et tõhusamalt välja töötada õiged lähtealused nii kliimamuutuste mõju leevendamiseks (nt heited, energiatõhusus, küttestuvõimetus ja transport) kui ka nendega kohanemiseks (nt riskid, haavatavused ja mõjud). Osa sellest pingutusest hõlmab kõrgema tasandi koordinaatorite ja toetajate kogukonna tööd, kes juba hõlbustavad kohalike omavalitsuste planeerimistegevust järjestikuste säästva energia ja kliimameetmete tegevuskava (SECAP) tsüklite kaudu. Lisaks ei peaks iga allakirjutanu mitte ainult horisontaalselt lõimima erinevate munitsipaalosakondade ja -üksuste tegevust, vaid julgustame kõiki veelgi enam „silosid lõhkuma“, kaasates asjakohaseid kohalikke osalejaid teistest sektoritest.

Lisaks vertikaalsele ja horisontaalsele koostööle saab mitmetasandilist valitsemist veelgi tõhustada valitsusväliste osalejate ja nende eripäraste vaatenurkade kaasamisega (nt „neljakordse heeliksi“ lähenemisviisi kaudu, mis toob kokku avalikud asutused, kodanikuühiskonna, akadeemilised ringkonnad ja ettevõtted). Õigupoolest peetakse sellist mitut sektorit hõlmavat lähenemisviisi nii väärtuslikuks, et see lisati hiljuti „kohaliku kliimapakti“ nime all Euroopa linnapeade pakti enda poliitiliste kohustuste dokumendi uude peatükki.

Euroopa linnapeade pakt on ideaalne võimalus mitmetasandilise platvormi demonstreerimiseks, mis **võimaldab vähese CO₂-heitega, vastupidava ja kaasava arengu** saavutamist kohaliku ja riikliku tasandi koostöös. Euroopa linnapeade pakt saab pakkuda oskusteavet edukate juhtimismehhanismide, mitmetahulise planeerimise, mõjude juhtimiseks tehtavate investeeringute tõhustamise ning vastupidava ja keskkonnasäästliku taastumise edendamise kohta ning võib seega pakkuda olulist tuge Euroopa roheline kokkuleppe elluviimisel.

Euroopa linnapeade paktile allakirjutanute seatud eesmärgid ja rakendatud meetmed võivad Pariisi kokkuleppe eesmärkide saavutamisele oluliselt kaasa aidata. Samas on need ka energialiidu juhtimise olulised vahendid, eelkõige riiklike energia- ja kliimaalaste tegevuskavade (NECP) kaudu. Allakirjutanute poolt kavandatud, rakendatud ja läbipaistvalt jälgitavad meetmed võivad **täiendada vastavat riiklikku poliitikat** ja nii aidata kaasa riigiüleste eesmärkide saavutamisele. Samas võivad need avaldada otsest, jätkusuutlikku ja pikaajalist mõju arvukates valdkondadevahelistes sektorites (nt looduspõhised lahendused, elurikkus, ringmajandus, tervishoid, sotsiaalne kaasatus jne), mida omakorda rakendatakse vastavalt kohalike kogukondade vajadustele.

Hästi teostatud mitmetasandiline valitsemine kätkeb poliitika kujundamise protsesside jaoks mitmesuguseid eeliseid ning toob kaasa pikemaajalised raamistikud, tugevamad suhted ja edukamad algatused. Teisisõnu on tõhus mitmetasandiline valitsemine kasulik arvukates valdkondades:

- Õigusaktid ja poliitilised vahendid saavutavad parema omavahelise kooskõla, et saavutada oma täielik potentsiaal ja **optimeerida kohapealset mõju**.
- Sarnaste prioriteetide seadmine erinevatel tasanditel võib kiirendada meetmete rakendamist tugevamate **toetavate raamistike** ja olemasolevate vahendite **tõhusama planeerimise** kaudu.
- Tugeva mitmetasandilise valitsemisprotsessi kaudu juurdunud suhtlus tugevdab sageli riiklike ja piirkondlike ametiasutuste vahelisi suhteid, aidates seega **kokku hoida kulusid**, vähendades ebatõhusust ja **vältides protsesside dubleerimist** erinevatel tasanditel või soodustades nende kasutuselevõttu mitmel tasandil.
- Mittetasandiline valitsemine kaasab kõiki huvitatud osapooli ja kujutab seega oma olemuselt **ühist osalust** nii poliitika kujundamises kui ka selle rakendamises.

Euroopa pakt toetab linnu, piirkondi ja riike kliimamuutustega kohanemise ja vastupanuvõime suurendamise alases tegevuses. See saavutatakse pidevate jõupingutustega juhtimismeetodite mõistmiseks ja täiendamiseks, riskide planeerimiseks ja investeerimisvõimaluste võimendamiseks. Optimeeritud mitmetasandiline valitsemine aitab tagada, et kõigil tasanditel ja sektorites teostatav poliitika **on kooskõlas ELi uues kohanemisstrateegias** sätestatud kohanemispõhimõtetega. Strateegia keskendub mitmele valdkonnale: ökosüsteemi kohandamine ja integreeritud mitmetasandiline valitsemine; tõhustatud järelevalve selgete eesmärkide ja näitajate abil; ökosüsteemide säilitamine ja taastamine; kliimamuutustega kohanemise alase tegevuse süvalaiendamine kõigisse asjakohastesse poliitikavaldkondadesse; rahastamise suurendamine kõigil juhtimistasanditel, mobiliseerides avaliku ja erasektori investeeringuid; ning kriisiennetusvalmiduse, katastroofidele reageerimise ja keskkonnasäästliku taastumise laiendamine.

Mitmetasandilise valitsemise põhimõte on kooskõlas paljude üksteist toetavate lähenemisviisidega, mida toetab Euroopa linnapeade pakt. Laialdased kasutusvõimalused mitmesugustes oludes kindlustavad sellele koha **tõestatud lahenduste hulgas**, mis tagab, et sidusrühmadega kogu kontinendil konsulteeritakse asjakohaselt ja et nad saavad anda sisuka panuse. **ELi linnade tegevuskava partnerlused** on edukas näide mitmetasandilisest juhtimisest. Programm keskendub neljateistkümnele põhiteemale, sealhulgas energeetika ümberkujundamine ja kliimamuutustega kohanemine, ning kujundati välja tihedas koostöös linnade ja piirkondade esindajatega. Sama sidusrühmadega dialoogi astumist tähtsustava suundumuse headeks näideteks on veel Euroopa Regioonide Komitee toetus **rohelise kokkuleppe kohaliku tasandi tegevustele** ja Euroopa Komisjoni toetus kohalikele **kliimapaktidele**. Komisjoni lähenemine on kooskõlas eelnevalt mainitud Euroopa linnapeade pakti uue peatükiga ning selle eesmärk on erinevate kohaliku tasandi meetmete formaalsem integreerimine, et aidata kaasa liikmesriikide riiklike kliima- ja energiaeesmärkide saavutamisele.

Käesolev väljaanne pakub kasulikke soovitusi hästi teostatud mitmetasandilise valitsemise eeliste ära kasutamiseks, eriti valdkondades, mis on seotud kogu Euroopas rakendatavate riiklikul tasandil juhitavate kliimameetmetega (nt NECPd ja kivisöe üleminekukavad). Selle sisu põhineb Euroopa konteksti käsitleval ülevaatel ning temaatilistel intervjuudel Euroopa pakti koordinaatorite, toetajate ja allakirjutanutega ning teiste ekspertidega kaheteistkümnes ELi liikmesriigis. Mõned nendelt ekspertidelt ja kohalike/piirkondlike valitsuste esindajatelt saadud arusaamad aitavad tagada, et siin esitatud punktid jäävad asjakohaseks, ajakohaseks ja **rakendatavaks kõikides Euroopa piirkondades** ja ka mujal.

Täiendavaid asjakohaseid inspiratsiooniallikaid **mitmetasandilisest valitsemisest** leidub **üle kogu maailma**. Näiteks võib tuua järgmised positiivsed näited:

- **Colombia** valdkonnaülene koostöö riiklike ministeeriumide ja piirkondlike osalejate vahel, et luua ja rakendada NDCsid³;
- Edukad kohalikud ja piirkondlikud heitkogustega kauplemise süsteemid (ETS) **Jaapanis**, mille põhjal uuritakse riikliku heitkogustega kauplemise süsteemi teostamise võimalikkust; ja
- **Keenia** „kogu valitsust hõlmav lähenemine“ riikliku kliimamuutuste seaduse vastuvõtmisele ja sihtotstarbeliste meeskondade loomine piirkondlikes ning riiklikes avaliku sektori asutustes.

Selle lähenemisviisi kaudu saadud soovitused on rühmitatud viie väljakujunenud hea valitsemistava põhimõtte alusel (**avatus, osalus, vastutus, tõhusus** ja **sidusus**)⁴. Need tugisambad koos rakendamist tõhustavate meetoditega aitavad luua kava tugeva mitmetasandilise valitsemise juurutamiseks. Viimane peatükk pakub viidet mitmetasandilise valitsemise süstemaatiliseks optimeerimiseks lugeja enese ainulaadses kontekstis.

Avatus

Osalus

Vastutus

Tõhusus

Sidusus

³ Riiklikult määratud panused leiata UNFCCC NDC registrist.

⁴ Põhimõtted, mis on välja toodud Euroopa Komisjoni **valges raamatus Euroopa Liidu valitsemise kohta** (2001).

Miks on mitmetasandilise valitsemise **avatus** oluline?

Avatud struktuuriga mitmetasandilise valitsemise korral saavad sidusrühmad paremini mõista, kuidas poliitiline süsteem toimib ja kuidas nad saavad osaleda. See võib omakorda neid motiveerida jagama olulisi teadmisi. Kui **teave ja panused edastatakse läbipaistvalt**, soodustab protsess sisukamat suhtlust ja omanikutunnet ning toetab kogu protsessi laiemat omaksvõttu. See mõjub isegi otseselt mitte osalevatele osapooltele, kinnitades mitmetasandilise valitsemise eeliseid kogu süsteemi hõlmavate kliimameetmete kujundamisel.

Kasutage struktureeritud lähenemisviisi, kus on selgelt määratletud nii tegevuse eesmärk kui ka etapid

Mittetasandiline valitsemine saab kõige paremini tõhustada poliitilisi protsesse, kui seda rakendatakse süstemaatilisel viisil, selgitades kõigile sidusrühmadele seda, miks konkreetset poliitikat üldse koostatakse ja seda, kes osaleb ja kes võiks lisaks panustada (ideaalis põhineks see põhjalikul sidusrühmade kaardistamisel), ning kirjeldab selgelt, millal protsessi erinevad osad toimuvad ja kuidas mittetasandilise valitsemise meetodeid igas konkreetsetes etapis rakendatakse.

→ **Tegutsege kohe!** Koostage avalikult kättesaadav mittetasandilise valitsemise tegevuskava, mis on seotud konkreetse poliitilise protsessiga ja kindlustab selguse, edendab laiemat omaksvõttu ja hõlbustab suhtlust sidusrühmade tõhusamaks kaasamiseks.

Selgitage osalejate rolle protsessi kui terviku vaates ja nende panuse olulisust

Oluline on kindlustada selge arusaam rollidest, sealhulgas sellest, kes vastutab üldise poliitikaprotsessi eest ja milliseid muid rolle teised täidavad. Samas võib usaldusväärst veelgi suurendada kaasatud osalejate ja nende osaluse või panuse avalikustamine.

→ **Tegutsege kohe!** Avaldage kavandatud rollide raamistik, mille raames jälgitakse ka sidusrühmade panust, et tagada läbipaistvus ja stimuleerida osalejates eesmärgitunnetust.

Linnapeade pakti kaudu loodud sidemed

Kliimameetmete planeerimine ja riskijuhtimine nõuavad sageli töötamist tasandil, mis ületab üksikute linnade või piirkondade piire, seda nii leevendusmeetmete puhul (nt õhukvaliteet ja liikuvus) kui ka kohanemismeetmete puhul (nt metsatulekahjud ja üleujutused). Kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused ning teised sidusrühmad vajavad tuge ja koostöövõimalusi, et käsitleda laiemaid probleeme mitme juhtimistasandi lõikes.

Euroopa linnapeade paktille allakirjutanud on heal positsioonil tegevuse juhtimiseks, kuna neil on juba olemas juurdepääs parimatele tavadele, vahenditele, teadmistele ja juhistele, mis aitavad neil riske paremini maandada, välja töötada vastupidavaid leevendus- ja kohanemisstrateegiaid, rakendada tõhusaid tegevuskavasid ja seada prioriteediks investeeringud keskkonna hoidmise ja taastamise. Paljud ülalmainitud vahenditest ja muudest väärtuslikest materjalidest, mis on Euroopa linnapeade pakti sekretariaadi ning selle koordinaatorite, toetajate ja allkirjastanute poolt koostatud ja tegelikult elus läbi proovitud, on kõigile saadaval **suutlikkuse suurendamise võimaluste ja ressursside kogus**.

Looge selge ajakava, mis pakub piisavalt võimalusi sisukaks osaluseks

Tagage, et kõik mitmetasandilise valitsemise tegevused oleksid korralikult kavandatud ja läbipaistvalt viisil teatavaks tehtud. Panustamiseks peaks jääma piisavalt aega ja perioodid peaksid olema mõistlikult ajastatud. Tagasiside ja paranduste dialoog võib lõpptulemusi veelgi parandada ja pakkuda sidusrühmadele mitut võimalust osaleda, kuid sellel ei tohiks lubada protsessi ebamõistlikult aeglustada.

→ **Tegutsege kohe!** Avalikustage protsessi iga etapi puhul asjakohaste tegevuste ja tähtaegade selge ajakava, pakkudes ideaaljuhul mitut võimalust osalemiseks, vältides ebamugavaid perioode (nt puhkusehooaega või suuremate lapsehooldusvajadustega aegu) ja võttes arvesse erinevaid ligipääsetavusega seotud vajadusi, et vältida panustamisvõimaluste piiramist.

Kontrollige, et teave liigub sidusrühmadele arusaadaval viisil

Tugev mitmetasandiline valitsemine võimaldab muuta teabe ja viitematerjalid kõigile läbipaistvalt kättesaadavaks, selle asemel et pakkuda juurdepääsu väikesele arvule privilegeeritud osalejatele. Asjaomased materjalid ja teave peavad olema hõlpsasti mõistetavad ja vältima liiga tehnilist terminoloogiat, mis võib mõningaid sidusrühmi segadusse ajada või neid osalemast heidutada.

→ **Tegutsege kohe!** Tagage laialdane juurdepääs kogu vajalikule teabele ja taustdokumentidele ning vältige võimalusel vähelevinud žargooni kasutamist.

Suhelge aktiivselt sidusrühmadega üldtuntud, kõigile ligipääsetavate kanalite kaudu

Oluline on ka teabe õigel viisil edastamine. Dünaamilised meetodid võivad edendada osalust, kuid peaksid siiski kasutama mitmesuguseid levivahendeid ja formaate, mida kõik asjaomased sidusrühmad tavaliselt kasutavad.

→ **Tegutsege kohe!** Andke korrapäraselt teada peamistest tegevustest, et võimalikud osalejad teaksid, millal ja kuidas nad saavad kaasa lüüa. Kasutage traditsioonilisi ja digitaalseid kanaleid (nt ringkirjad, ajalehed, televisioon, raadio, avalikud istungid, veebisaidi artiklid, e-post, sotsiaalmeedia, e-koosolekud jne), et tagada kõigile sihtrühmadele juurdepääs.

Mittetasandiline valitsemine praktikas → Läti

Läti NECP koostamise protsessi keskmes oli tugev

kommunikatsioonistrateegia, mis oli suunatud kodanikele, spetsialistidele, akadeemilistele ringkondadele ja ettevõtetele. Riigi valitsus pakkus mitmesuguseid võimalusi energia- ja kliimaeesmärke puudutavas arutelus osalemiseks, korraldades selleks **mitu kampaaniat**: teabesessioonid riiklikus televisioonis, avalikud konverentsid ja rida virtuaalseid kohtumisi (mis tuleviku tarbeks ka veebi üles laaditi). Sarnased **avatud protsessid** kajastusid ka dokumendi enda väljatöötamises: valitsuse esindajad arutasid NECPd tegevuste kaupa töörühmades, kus osalesid oluliste omavalitsuste, planeerimispiirkondade ning akadeemiliste ja muude sektorite eksperdid.

Mida lisab **osalus** mitmetasandilisele valitsemisele?

Kõikide asjaomaste osalejate kaasamine poliitika väljatöötamisse on mitmetasandilise valitsemise keskne põhimõte ja see **nii institutsionaliseerib kui ka demokratiseerib kliimaalast tegevust**.

Mitmesuguste osalejate kaasamine algusest lõpuni, alates poliitika kavandamisest kuni elluviimiseni, aitab tagada nende vajaduste arvesse võtmise ja kokkusobivuse nende enda kliima- ja energiaalaste tegevustega. Koostöö Euroopa linnapeade pakti koordinaatorite ja nendega seotud allakirjutanute vahel on suurepärase näide mitmetasandilise valitsemise toimimisest.

Selline avatud osalemine aitab arendada tegevuste vahelist sünergiat ning edendada ühist vastutust laiemas kogukonnas. Kaasava osaluse võti peitub tõhususe ja piisavuse tasakaalustamises – jätkuvas tuginemises **usaldusväärsete teadmistega** tuntud osalejatele, kaasates samas **uusi vaatnurki** kliimapoliitika tõhustamiseks.

Erinevate poliitikate kooskõla kindlustamiseks tehke koostööd teiste riiklike institutsioonidega

Sama oluline on teha koostööd nii horisontaalselt kui ka vertikaalselt. See tähendab ühisloomet või vähemalt koordineerimist nii organisatsiooni teiste osakondadega kui ka iga riikliku tasandi ameti piires. Selline lähenemine ei taga mitte ainult erinevate valdkondade kaasatust, vaid suurendab ka kooskõla erinevate ametite väljatöötatavate tegevuste vahel, aidates vältida üksteist dubleerivaid või, vastupidi, üksteisega vastuolus olevaid poliitikaid.

→ **Tegutsege kohe!** *Murdke harjumuspärasest teabe liikumise ahelast välja ja tehke poliitika kujundamisel koostööd kolleegidega teistes ministriumides, ametites jne, et õppida nende kogemustest ja neid edasi arendada. Tagage kohalike ja piirkondlike omavalitsuste kaasamine, luues regulaarselt vahetusplatvorme ja -võimalusi. Toetage neid kindlasti piisavate ressursside, võimekuse ja poliitilise toega, et nad saaksid anda sisulise panuse.*

Ühendage erinevate kohalike ja piirkondlike institutsioonide väärtuslikud teadmised

Osalust rõhutav mittetasandiline valitsemine pakub sageli kõrvale jäetavatele piirkondlikele ametiasutustele võimaluse panustada poliitika kujundamisse oma väärtuslikud vaatenurgad. Nende ainulaadsete arusaamade vertikaalne integreerimine algusest peale võib vastavat poliitikameedet kohandada tegelike kohapealsete andmete ja vajadustega ning tõhustada selle rakendamist.

→ **Tegutsege kohe!** *Kutsuge kohalikke ja piirkondlikke avalikke ameteid osalema ühises loomeprotsessis, et saada sisulisi teadmisi ja muid hüvesid. Samuti püüdke kaasata lai valik mitmesuguseid sidusrühmi peale tavapärase osalejate (nt pealinnad või majanduslikult mõjukad piirkonnad), et tagada poliitika vastavus ka kaugemate piirkondade vajadustele.*

Linnapeade pakti kaudu loodud sidemed

Kasutage ära kõiki Euroopa linnapeade paktile allakirjutanuid, selle koordinaatoreid ja toetajaid, kuna nende näol on tegemist kogunud, mittetasandilise valitsemise põhimõttega tuttavate avaliku ja erasektori osalejatega. Nendel osalejatel on kliimaküsimustes kasulikke teadmisi ja nad on üldiselt avatud koostööle, sealhulgas panustamisele riikliku poliitika parandamisse.

Looge mitu liitumisvõimalust, et kaasata asjakohaseid osalejaid

Mittetasandiline valitsemine võimaldab kasutada mitmesuguseid sidusrühmade osaluse viise. Mõned osalejad võivad liituda intensiivse ühisloomeprotsessiga, samas kui teatud sidusrühmadel võidakse paluda konkreetsetesse teemadesse panustada. Osalejate sihtrühmi saab kutsuda spetsiaalsetele nõupidamistele poliitika üle, samas kui suhtluskanalite kaudu avalikkuse tagasiside ja kommentaaride aktsepteerimine võib tulemuseks anda veelgi laiema arvamuste skaala. Mittetasandilisest valitsemisest saadav kasu võib veelgi suurened, kui panustajatele pakutakse mitu võimalust osaleda. Mitme tagasisidevooru korraldamine võimaldab sidusrühmadele nii paindlikkust (pakkudes neile mitu võimalust anda oma panus juhuks, kui esimene langeb ebasobivale ajale) kui ka mitmes tagasisideringis osalemist.

→ **Tegutsege kohe!** Julgustage peamisi sidusrühmi aktiivselt osalema (nt ühisloome, konkreetne panus, teatud küsimustes arvamuse esitamine või kommenteerimine). Kindlasti võtke kavasse mitu liitumiseks sobivat hetke ja piisavalt aega mitme tagasisideringi jaoks.

Pidage nõu valitsusväliste sidusrühmadega, et vaatenurkade paljusust veelgi suurendada

Mittetasandilisse valitsemisse mitmepoolse osaluse komponendi lisamine võib laiendada saadava sisendi sisulist ulatust ja tugevdada poliitikate potentsiaali pakkuda olulistele probleemidele terviklikumat lahendust. See võib vastavate poliitikate mõju tugevdada ja loomulikult tõsta nende aktsepteeritavust oluliste väliste osalejate seas.

→ **Tegutsege kohe!** Kasutage tõestatult tõhusat nn neljakordse heeliksi lähenemist, mis näeb ette avaliku sektori koostööd kodanikuühiskonna, ettevõtete ja akadeemiliste ringkondadega, et mitmekesistada seisukohti ja tagada kliimameetmete elluviimiseks vajalik toetus.

Mittetasandiline valitsemine praktikas → Hispaania

Linnade ja külade jätkusuutlikkuse võrgustik (*Xarxa de Ciutats i Pobles cap a la Sostenibilitat*) on avatud, vabatahtlikul osalusel põhinev omavalitsuste rühm, mis teeb koostööd ühiste prioriteetide saavutamiseks ja vajaduste täitmiseks. Võrgustik hõlmab mitut töörühma, millest igaühes osalevad ka Barcelona provintsi tehnilised töötajad. Võrgustikule pakuvad väljaõpet ja selgitusi riikliku õiguse kohaldamise kohta kohalikul tasandil ka **keskvalitsuse esindajad**. Võrgustiku linnapeade pakti töörühm kaasab nii äri- kui ka akadeemilise maastiku eksperte, et tugevdada olemasolevat **sektoriteülest lähenemisviisi kliimaprobleemidele**. Senise edu valguses on võrgustik laienemas ka **naaberprovintside omavalitsuste seas**, kes soovivad kasu lõigata võrgustiku mittetasandilise valitsemise alasest kogemusest.

Miks lõimida **vastutuse** põhimõtte mitmetasandilisse valitsemisse?

Poliitika põhinemine vastutussuutlikul mitmetasandilise valitsemise protsessil kinnitab kõigile, sealhulgas laiemale avalikkusele, et protsessist tulenev poliitika on **legitiimne**. Kui poliitika kujundamise ahela iga panustaja roll, volitused ja vastutus on selgelt määratletud, võib sellest tulenevat poliitikat pidada **tugevamaks, kehtivamaks, vastuvõetavamaks ja õiglasemaks**. Samal ajal võib tugev vastutuse põhimõtte veelgi stimuleerida nii antud poliitika loomises osalenud kui ka mitte osalenud sidusrühmade valmisolekut teha koostööd muude tulevikus ettevõetavate tegevuste osas.

Tõstke esile poliitikaprotsessi panustajate rollid ja volitused

Sidusrühmade rollid mitmetasandilise valitsemise põhises protsessis, samuti tingimused või volitused, mille alusel nad tegutsevad või panustavad, peaksid olema täpselt määratletud. Protsessi juhtidel, samuti kõikidel kaasatud riigiasutustel ja teistel teisi gruppe esindavatel panustajatel (nt konkreetsed linnad või teiste nimel tegutsevad ühendused), soovitatakse tungivalt vastavad rollid ja ootused selgelt määratleda.

→ **Tegutsege kohe!** Nii protsessi alguses kui ka selle käigus kaaluge aktiivselt, kas on vaja luua eriülesannetega rolle (nt sisemise järelevalve teostamine) või uusi volitusi (nt spetsiaalse struktuuri loomine konkreetse poliitikaga seotud suhtluse haldamiseks).

Määrake poliitika väljatöötamise ahela iga etapi jaoks selged kohustused ja vahe-eesmärgid

Selgelt määratletud protsessi puhul peaksid olema kirjeldatud peamised kohustused, mida tuleb igal etapil täita, ja kehtestatud võrdlusalused, mille abil mõõta nende edukat täitmist. See selgitab kõigile asjaosalistele ja ka välistele vaatlejatele, kes ja mida peab saavutama.

→ **Tegutsege kohe!** Määrake põhiülesanded konkreetsetele osalejatele või vähemalt siduge need konkreetsete rollidega. Kui see on asjakohane, rõhüge osalemise tagamiseks kohustuslikele ülesannetele (nt piirkondlike ametite ülesannetele), ning kasutage tulemusnäitajaid, et hinnata ja kontrollida ülesannete täitmist igas etapis ning selle kohta aru anda.

Linnapeade pakti kaudu loodud sidemed

Euroopa linnapeade pakti praktika demonstreerib kohalike ja piirkondlike omavalitsuste edukat panustamist poliitika kujundamise protsessidesse, eelkõige kliima- ja energiaeesmärkide saavutamiseks. Euroopa linnapeade pakt tõstab esile kohaliku tasandi osalejate pühendumuse kliimameetmete rakendamisele ning annab ülevaate sellest, kuidas valitsused saavad panustada riiklike ja Euroopa eesmärkide saavutamisse. Tänu lähteandmete, haavatavuse hinnangute ja tegevuskavade olemasolule saavad allkirjutanud anda väärtuslikku teavet kõikidele valitsustasanditele selle kohta, kuidas tuleks vajaduste rahuldamiseks meetmeid prioriseerida, alates kogukonna tasandist kuni riikliku tasandini.

Väljatöötatud SECAPid ja nendes kirjeldatud tegevuste jälgimine võimaldavad mis tahes tasandi sidusrühmadel kavakindlalt jälgida, aru anda ja kontrollida, kuidas meetmeid kohapeal rakendatakse. SECAPid kui avalikud dokumendid võivad pakkuda kodanikele ja muudele sidusrühmadele vahendit tehtud edusammude kontrollimiseks, muutes nii allkirjutanud vastutavaks kohalike prioriteetide ja meetmete rakendamise eest. SECAPi protsess võib aidata ka piirkondliku ja riikliku tasandi asutustel säilitada selget ülevaadet Euroopa linnapeade paktille allkirjutanute tegevuse mõjust ja sellest, kuidas nad aitavad kaasa oma riigi NECP eesmärkide saavutamisele.

Kindlustage, et hinnatakse kõigi panuste rakendamispotentsiaali

On oluline, et poliitikaloomesse tehtud panuseid käsitletaks vastutustundlikult. Igasuguse sidusrühmadelt saadud tagasiside rakendamispotentsiaali tuleb õiglaselt kaaluda. Eesmärk on vältida olukorda, kus kaasatud osapooled tunneksid, et neid on eiratud või et poliitikat saavad tegelikult mõjutada ainult privilegeeritud osalejad. Hästi teostatud mitmetasandilise valitsemise puhul on kõigile selge, et tegu on ausa ja avatud protsessiga. See omakorda tekitab sisulise panuse andmiseks vajalikku usaldust.

→ **Tegutsege kohe!** Rakendage hoolsuskohustuse meetodeid: jälgige sisendeid, hinnake õiglaselt saadud tagasisidet (soovitavalt selgete, avaldatud kriteeriumide alusel) ja jälgige kasutatud panuste kulgu läbi poliitikaloome protsessi. Ideaalis peaks toimuma ka järelsuhetus kõigi panustanutega (olenemata sellest, kas nende panuseid rakendati või mitte) ja võimaluse korral isegi lõplikus poliitikas kasutatud ideede esitajate nimetamine.

Mittetasandiline valitsemine praktikas → Madalmaad

Madalmaad on loonud koostööl põhineva otsustusprotsessi nimega *Polderen*. Nimi tuleneb sõnast *inpolderen*, mis tähendab maaparandust ja viitab tammide ehitamiseks vajalikule **kollektiivsele konsensusele**). See mudel on Hollandi kultuuri juurdunud ja toimib isegi poliitika kujundamisel, näiteks riigi **kliimakokkuleppe** vastutussuutlikkuse edendamisel sidusrühmade suhtes. Selle algatuse osana lõi riigi valitsus uue operatiivosakonna, et võimaldada lähestikku asuvatel omavalitsustel oma kokku sobivate säästva energia alaste ambitsioonide osas üksteisega paremini koostööd teha. Ametlikult kaheteistkümnest provintsist koosnevas riigis on loodud kolmkümmend uut piirkonda, mis võimaldavad omavalitsustel paremini planeerida **ühisprojekte üle traditsiooniliste halduspiiride**. See kiirendab rakendamise ajakava ja võimaldab kulude kokkuhoidu, vältides jõupingutuste dubleerimist, tõhustades personali rakendamist ja isegi ühendades asukohti ühtsema projektijuhtimise nimel. Täieliku vastutussuutlikkuse tagamiseks tegutseb igas uues piirkonnas sealseid omavalitsusi esindav ekspertide nõukogu, kelle ülesanne on sõnastada ettepanekud, mille omavalitsused omakorda peavad heaks kiitma. Idee seisneb selles, et lisaks riiklikult seatud eesmärkide rakendamisele kohalikul tasandil saab ka kohalikke prioriteete kollektiivselt määratleda ja vastava info vastutusahelas ülespoole saata, et neid oleks võimalik ka riikliku tasandi protsessides arvesse võtta.

Kuidas saab mitmetasandiline valitsemine **tõhusust** parandada?

Sageli esineb otsene seos väljatöötatud poliitika tegeliku mõjususe ja selle loomises mitmetasandilise valitsemise põhimõtete rakendamise tõhususe vahel. Hästi läbimõeldud mitmetasandilise valitsemise raamistikud ja dialoogid toimivad tavaliselt paremini ning inspireerivad seetõttu ka sidusrühmade aktiivsemat osalust. Kui osalejad mõistavad, millal, kuidas ja miks nende panus on oluline, võivad nad **sisukamalt panustada**. Samuti väärrib rõhutamist, et mida tõhusamalt mitmetasandilist valitsemist konkreetse poliitika väljatöötamises rakendatakse, seda **kulutõhusam** see võib olla, alates arendusest kuni rahastamise, investeringute ning rakendamiseni.

Euroopa linnapeade pakt on suurepärase lähtepunkti arutamaks, kuidas tõhustada ja võimendada erinevatel tasanditel kogutud panuseid kliimamuutustega võitlemisel. See pakub väärtuslikku võimalust tugevdada partnerlussuhteid: näiteks võivad riiklikud asutused (nt ministeeriumid või energiaagentuurid) osaleda riiklike koordinaatoritena. Nii saavad neist allakirjutanute olulised liitlased nende kohustuste täitmisel ning samuti saavad nad võimaluse kindlustada, et allakirjutanud panustavad **riiklike eesmärkide ühisesse elluviimisse**.

Otsustage, milline peab olema struktuuride formaalsuse tase tõhusaks tegevuseks

See, kas mõnemetasandiline valitsemine peaks toimuma läbi ametlike või mitteametlike protsesside, võib riikide ja isegi poliitikate lõikes erineda. Mõnel juhul võib ametlikum raamistik olla poliitikaprotsessi tugevama kehtestamise ja koordineerimise jaoks oluline. Teistes olukordades võib eelise anda vähem formaalsete, paindlikumate mehhanismide kasutamine – oluline on leida konteksti sobiv lähenemine.

→ **Tegutsege kohe!** Kaardistage asjakohased sidusrühmad ja kasutage saadud teavet koostööks ja teabevahetuseks sobiva struktuuri väljatöötamisel, pidades silmas oluliste osalejate realistlikku jõudlust. Kuid isegi ametlikumate platvormide puhul jätke osalejatele (nt kohalikud organid ja/või valitsusvälised osalejad) vajadusel ruumi iseorganiseerumiseks ja üksteist täiendavate struktuuride orgaaniliseks arendamiseks.

Määratlege ühised prioriteedid, konkreetsed eesmärgid ja oodatavad tulemused

Mõnemetasandiline valitsemine on tõhusam, kui poliitikalooime iga etapi eesmärgid ja väljundid on täpselt määratletud. Praktikas võib see tähendada protsessi juhtimist mitmes etapis, mis tuginevad eelmiste etappide väljunditele ja õppetundidele ning kasutavad ka riiklikke andmeid, raamistikke ja tegevuskavasid. Selline lähenemisviis võib aidata poliitikaid ühtlustada ja optimeerida, olemasolevaid ressursse tõhusamalt rakendada ja asjaomaste kogukondade toetuse saavutada.

→ **Tegutsege kohe!** Arutage ühiselt prioriteete erinevatel tasanditel, et aidata määratleda lühi- ja pikaajalisi eesmärke ja tulemusi. Otsige lahendusi, mis kombineerivad osapoolte olemasolevaid rahalisi vahendeid ja jõudlust ning kasutavad ressursse tõhusalt, et maksimeerida kasu vastavalt olemasolevatele prioriteetidele. Looge vertikaalseid (st kohalike ja piirkondlike omavalitsuste vahelisi) ja horisontaalseid (st riiklike asutuste vahelisi) partnerlussuhteid tagamaks, et soovitud eesmärgid ja väljundid peegeldavad tõepoolest piirkondade ootusi ning sobivad kokku teiste riikliku tasandi protsessidega.

Mõnemetasandiline valitsemine praktikas → Belgia

Flandria piirkondlik valitsus kiitis hiljuti koostöös omavalitsustega heaks **Flaami kliimapakti**, et tagada selle vastavus kohalikele vajadustele, sealhulgas leevenduse ja energeetika sammas, mis on väljatöötatud kooskõlas Euroopa linnapeade pakti raamistikuga. Kaasamise idee on sellesse algusest peale sisse ehitatud: mitte ainult ametiasutuste vahelises suhtluses, vaid ka julgustades teisi osalejaid (sealhulgas elanikke) panustama ja leidma konkreetseid viise isiklikult kaasa aidata kohalike/piirkondlike eesmärkide saavutamisele. Flandria kliimapaktis on samuti sätestatud järelevalvesüsteemi loomine ja selle väljundi kasutamine iga kahe aasta tagant esitatavates eduaruannetes. Aruannete põhjal **võrreldakse tulemuslikkust kindlaksmääratud eesmärkidega**, sh osalejate tulemuslikkust käsitlevate koosolekute raames.

Kohandage suhtlust, rakendades sobivaid töörežiime

Kliimamuutuste vastu võitlemine poliitikaloo kaudu võib olla kõige tõhusam, kui esmalt selgelt määratleda vastavad valdkonnaülesed ja omavahel ühendatud probleemid. Kuna iga riigi olukord on ainulaadne, ei ole olemas kõigile sobivat lahendust. See tähendab, et mittetasandilise valitsemise protsess tuleb kohandada sobivaks kõige pakilisemate probleemide lahendamiseks. Kliimameetmete väljatöötamiseks on hädavajalik teabekogumine ja sobivate meetodite rakendamine, mis võrdleb kohalikku konteksti riikliku tasandiga. Euroopa linnapeade pakt pakub teavet edukaks osutunud meetodite kohta, mida allakirjutanud ja koordinaatorid on juba kasutanud ja mille põhjal on võimalik välja töötada edukaid tööviise, mis võimaldavad osalejatel koostöös keerukaid kliimaprobleeme lahendada.

→ **Tegutsege kohe!** Jaotage põhiteemad kitsamateks teemadeks ning jagage poliitikaloo protsess hõlpsalt haaratavateks etappideks. Määratlege konkreetsetes rollides osalevad sidusrühmad ja kasutatavad mehhanismid (nt konkreetsete töörühmad, selgelt piiritletud panused või konsultatsioonid). Ideaaljuhul võiks neil rühmadel või isikutel olla selged volitused ja eesmärgid. Kaardistage iga tasandi puhul, millised meetodid võiksid hästi toimida, ja uurige välja poliitikaeesmärkide saavutamiseks vajalikud seni puuduvad meetmed. Samal ajal kindlustage, et domineerima jääb ühtne narratiiv, mis näitab, kuidas üksikud panused edendavad laia plaani tööd.

Mittetasandiline valitsemine praktikas → Itaalia

Itaalia on olnud eriti edukas mittetasandilise valitsemise rakendamisel kliimameetmete kavandamise kiirendamiseks, sidudes tõhusalt Euroopa linnapeade pakti kaudu edendatavad kliima- ja energiameetmete rakendamise Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF) eraldistega. Näiteks nii Sitsiilia kui ka Emilia Romagna piirkondlikud ametiasutused kasutavad ERFi vahendeid selleks, et tagada kohalike omavalitsuste energeetikaalaste tegevuskavade edukas väljatöötamine, ning viimasel ajal on nad seadnud SECAPi olemasolu eelduseks ERFi rahaliste vahendite kasutamiseks edasistes tegevustes (nt Sitsiilia omavalitsusüksuste energiahaldurid ja Emilia-Romagnani avalike hoonete renoveerimine). Kuigi see ei ole ainus näide sellisest kliimameetmete **rahastamise** heast tavast, näitab see ilmekalt, et sihilik **seoste loomine fondide ja kohapealse planeerimise/tegevuse vahel** võib tõhusalt kaasa aidata protsessidele ja edendada mõjusid mitmel tasandil.

Kuidas suurendab mitmetasandiline valitsemine meetmete **sidusust**?

Mitmetasandiline valitsemine peaks olema harmoonias laiemas riikliku konteksti tegevuste toimimisega ning selle protsessid peaksid aitama suurendada **poliitivate järjepidevust** riigis. Poliitika, mille kavandamisel on algusest peale arvesse võetud teiste osalejate vajadusi ja volitusi, on tavaliselt paremini **kooskõlas ka piirkondlike tegevuskavade** ja võimalustega. Selline sisse ehitatud täiendavus tähendab, et sidusrühmad on tõenäoliselt rohkem valmis panustama poliitika kujundamise protsessidesse.

Samas aitab poliitika sünergiseerimine teiste poliitikatega samal või muul juhtimistasandil **vältida kattumisi, dubleerimist ja segadust**. See aitab piirkondlikel asutustel olla paremini ette valmistatud poliitika **harmooniliseks** ja **kärmeks elluviimiseks**. Kohalik tegevus võib aidata riiklike poliitikate jaoks ambitsioonikaid eesmärke põhjendada ja isegi juhtida. Lisaks saab sünergiat kasutada ka läbivalt, kasutades ära asjakohaseid rahvusvahelisi algatusi (nt Euroopa linnapeade pakt) ja juba olemasolevaid ressursse, et kohendada saadud õppetunde ja vältida seeläbi kliimapoliitika väljatöötamisel juba tehtud töö dubleerimist.

Sobitage poliitikalooome kohaliku, piirkondliku ja riikliku kontekstiga

Kooskõla erinevate tasanditega on integreeritud poliitikakujundamise oluline eeltingimus ning esmaste panustavate sidusrühmadena tuleks käsitleda kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi. Siiski tuleb mees pidada nende konkreetseid jurisdiktsioone, protsesse, tegevuskavasid ja prioriteete ning austada ja toetada nende võimeid ja valmisolekut panustada. Selgelt mõistetavad rollid ja volitused aitavad optimeerida erinevate tasandite potentsiaalset panust ning kõik puuduvad eeltingimused tuleks kindlaks teha.

→ **Tegutsege kohe!** Suunake poliitikat selliselt, et see oleks kooskõlas nende osalejate tegevuskavade ja vajadustega, kelle osalust peetakse kõige olulisemaks. Mõnel juhul võib osutada vajalikuks avaldada survet (nt kohustuste kaudu), luua selged raamistikud või pakkuda stiimuleid ja tuge (nt sihtotstarbelised volitused või abi ressursside leidmisel), et võimaldada neil osaleda protsessis ja selle tulemuste rakendamises. Hinnake regulaarselt, mis on hästi toimunud ja millistel tingimustel, ning kasutage neid teadmisi innovatsiooni ja edasiste edukate poliitikameetmete loomise toetamiseks.

Mittetasandiline valitsemine praktikas → Soome

Soome valitsus liigub killustatud lähenemisviisilt kliimameetmete integreerituma poole. Kui varem kaalusid kõik riigi ministereeriumid (ja ka nende vastavad sektorid üldiselt) eraldi seda, kuidas kliimaaspekte oma plaanidesse kaasata ja mida kliimamuutus nende jaoks tähendas, siis nüüd reformib valitsus asutuste vahelist toimimist eesmärgiga **edendada sidusamat organisatsioonilist sünergia**. Juba praegu on ilmne, et mitmekesisem suhtlus võib stimuleerida nii kaasamist kui ka osalemist, kuid lisaks kogevad Soome osalejad, et selline koostöö viib kiirema tegevuseni ja parandab tulemusi järjepidevamalt. Nad mõistavad üha enam, et sidusrühmi tuleb koordineerida kõigis kliimameetmete suundades, eelkõige kohanemis- ja leevendusmeetmete integreerimise teel. Soome töötab juba aktiivselt selle eesmärgi nimel mittetasandilise valitsemise kaudu, kaasates lisaks riiklikele organitele ka paktile allkirjutanuid, et **tagada kooskõla kohalike kliimamuutustega kohanemise alaste** vajaduste ja tegevustega.

Maksimeerige sünergiat ja minimeerige vastuolusid teiste protsessidega

Mittetasandiline valitsemine peaks olemuslikult edendama sidusust teiste poliitikaprotsessidega. Eelkõige saavad just riiklikud osalejad aidata sobitada loodavat poliitikat teiste paralleelsete tegevustega. Piirkondlikud valitsustel on samas ideaalne võimalus tõsta esile võimalikke takistusi, mis võivad takistada poliitika edukat rakendamist madalamatel tasanditel. Lisaks aitab sidusrühmade kokkupuude temaatiliste rahvusvaheliste algatuste ja projektidega luua sünergiat kohalike ja riiklike meetmetega, mis täiendavad Euroopa ja ülemaailmseid häid tavasid.

→ **Tegutsege kohe!** *Analüüsige institutsionaalseid vaatenurki kõigil tasanditel, et leida punkte, kus olemasolevad ja tulevased poliitikaprotsessid võivad olla üleliigsed või üksteist dubleerida. Tehke kindlaks kõik võimalikud takistused, sealhulgas see, kuidas poliitilised arengud (nt valimised või erakonna reitingud) võivad mõjutada mittetasandilise valitsemise protsessi ülesehitust või toimimist.*

Mittetasandiline valitsemine praktikas → Kreeka

Kuigi Kreeka valitsus võttis 2016. aastal vastu **riikliku kohanemisstrateegia**, töötavad paljud Kreeka territooriumid praegu välja oma **piirkondlikud kohanemise tegevuskavad** ja ka mõned linnad on sellised kavad välja töötanud. 2017. aastal võttis Ateena vastu oma **vastupanuvõime strateegia** aastaks 2030, kuid veelgi hiljuti on linn hakanud välja töötama **kohalikku kohanemise alast tegevuskava**, mis toetaks ka Euroopa Investeerimispanka **looduskapitali rahastamisvahendist** saadud laenu kasutamist.

Linnapeade pakti kaudu loodud sidemed

Euroopa linnapeade pakti põhimõtete tugevam kaasamine riiklikesse protsessidesse **võib parandada teadmiste piiratud levikut institutsioonides** ja parandada poliitika ühtlustamist. Selle lähenemisviisi järjekindel rakendamine (nt Euroopa linnapeade pakti **ametlik heakskiitmine** ja/või isegi konkreetset **kohustused selles osalemiseks**) sunnib piirkondlikke ametiasutusi koostama väärtuslikku, järjepidevat heitkoguste andmestikku ning välja töötama kohanemismeetmeid ja leevendusmeetmeid, millel saavad põhineda **kõrgema tasandi protsessid**.

Lisaks võib Euroopa linnapeade pakti sidusamal viisil kasutamine olla objektiivne **tugipunkt, mis edendab poliitikalooome kooskõla** kõigil tasanditel, tõstes sealhulgas vastupanuvõimet poliitilistele muutustele. Riiklikud ja piirkondlikud koordinaatorid võivad pakkuda allakirjutantudele püsikanalit riiklike protsessidega vastavuse kindlustamiseks ja NECPe toetavate kohalike SECAPide kuluefektiivse rakendamise kiirendamiseks.

Millised **peamised** **sammud** tugevdavad mitmetasandilist valitsemist?

Mitmetasandiline valitsemine kui oluline vahend poliitikate väljatöötamise tõhustamiseks kõigil tasanditel **sobib eriti hästi rakendamiseks kliimameetmetega seotud protsessides**. See on ühtviisi kohaldatav laiaulatuslike poliitikate loomisel ja rakendamisel ning konkreetseid teemasid puudutavate poliitikate juures, nagu heited, leevendamine, energia, liikuvus, kohanemine, vastupidavus jne.

Selles väljaandes sisalduvate mitmetasandilist valitsemist puudutavate soovitude rakendamisel on poliitikakujundamise protsessidel kasulikud mitmetahulised mõjud, näiteks:

- **sisukad dialoogid** läbipaistva, algatusvõimelise suhtluse kaudu;
- mitmekesised panused, mis toovad kaasa **sidusrühmade** laialdase **osalusetunde**;
- pikaajaline **legitiimsus** ja laialdane valmisolek tulevikus osalemiseks;
- **kulutõhusam tõhusate poliitikate** väljatöötamine/rakendamine;
- mõjukamad meetmed, **mis on kooskõlas kohalike ja piirkondlike prioriteetidega**; ja
- tugevam sünergia ning erinevate tegevuste **harmonilisem kooskõla**.

Tegevuste ajendamiseks on järgneb käesoleva dokumendi teiste osade põhipunktide kokkuvõte, mida saab kasutada mitmetasandilise valitsemise kontrollnimekirjana, et tuvastada lünki ja alustada mitmetasandilise valitsemise protsesside juurutamist juba täna:

Mitmetasandiline valitsemine, mida rakendatakse **avatud** viisil poliitika kujundamise protsessi kõikides tahkudes ja etappides, kujutab endast väärtuslikku investeringut süsteemsesse läbipaistvusse.

- Selge eesmärk, struktuurid, ajakavad ja tegevused
- Selgus sidusrühmade, rollide ja panuse osas
- Aktiivne teabejagamine, kasutades kasutajasõbralikku terminoloogiat ja juurdepääsetavaid kanaleid

Kaasavusel põhinevad **osalust** edendavad süsteemid on tugeva mitmetasandilise valitsemise keskmes ja neid saab rakendada alates poliitika kavandamise etapist kuni seni elluviimiseni.

- Teadmiste ammutamine nii kohalikelt, piirkondlikelt kui ka riiklikelt ametitelt
- Asjakohane konsulteerimine muude sektoritega kui avalik-õiguslikud asutused
- Liitumispunktide pakkumine kogu poliitikaloomes protsessi vältel

Sidus lähenemine mitmetasandilisele valitsemisele peaks tagama poliitika ühtlustumise riiklikus kontekstis.

- Vastavusseviimine muude kohalike ja riiklike raamistike ja volitustega
- Maksimaalne sünergia ja minimaalne vastuolu teiste tegevustega

Kui mitmetasandiline valitsemine on algusest peale kujundatud **vastutussuutlikuks**, muutuvad sellest tulenevad poliitikakujundamise protsessid samuti iga sammuga tugevamaks.

- Sidusrühmadele konkreetsete rollide ja volituste määramine
- Iga etapi jooksul selgete kohustuste ja vahe-eesmärkide määratlemine
- Kõigi panuste rakendamispotentsiaali hindamine

See, kui **tõhusalt** mitmetasandilist valitsemist poliitikaloomes rakendatakse, võib otseselt mõjutada selle mõju reaalses maailmas.

- Asjakohane kaasamine ametlike ja/või mitteametlike struktuuride kaudu
- Kontekstipõhised prioriteedid, konkreetset eesmärgid ja oodatavad tulemused
- Spetsiaalsed töörežiimid, mis on kohandatud erinevate ülesannete ja sidusrühmade jaoks

Mitmetasandilise valitsemise kohta lisatöö saamiseks julgustame lugejaid võtma ühendust **Euroopa linnapeade pakti** sekretariaadiga ja **kasutama ära pakti väärtuslikke teadmisi**, mida pakuvad selle **allakirjutanud, koordinaatorid ja toetajad**.

**Mitmetasandiline valitsemine
(kliimaalases) tegevuses –
Poliitiliste lahenduste ühisloome
kliimamuutuste leevendamiseks**